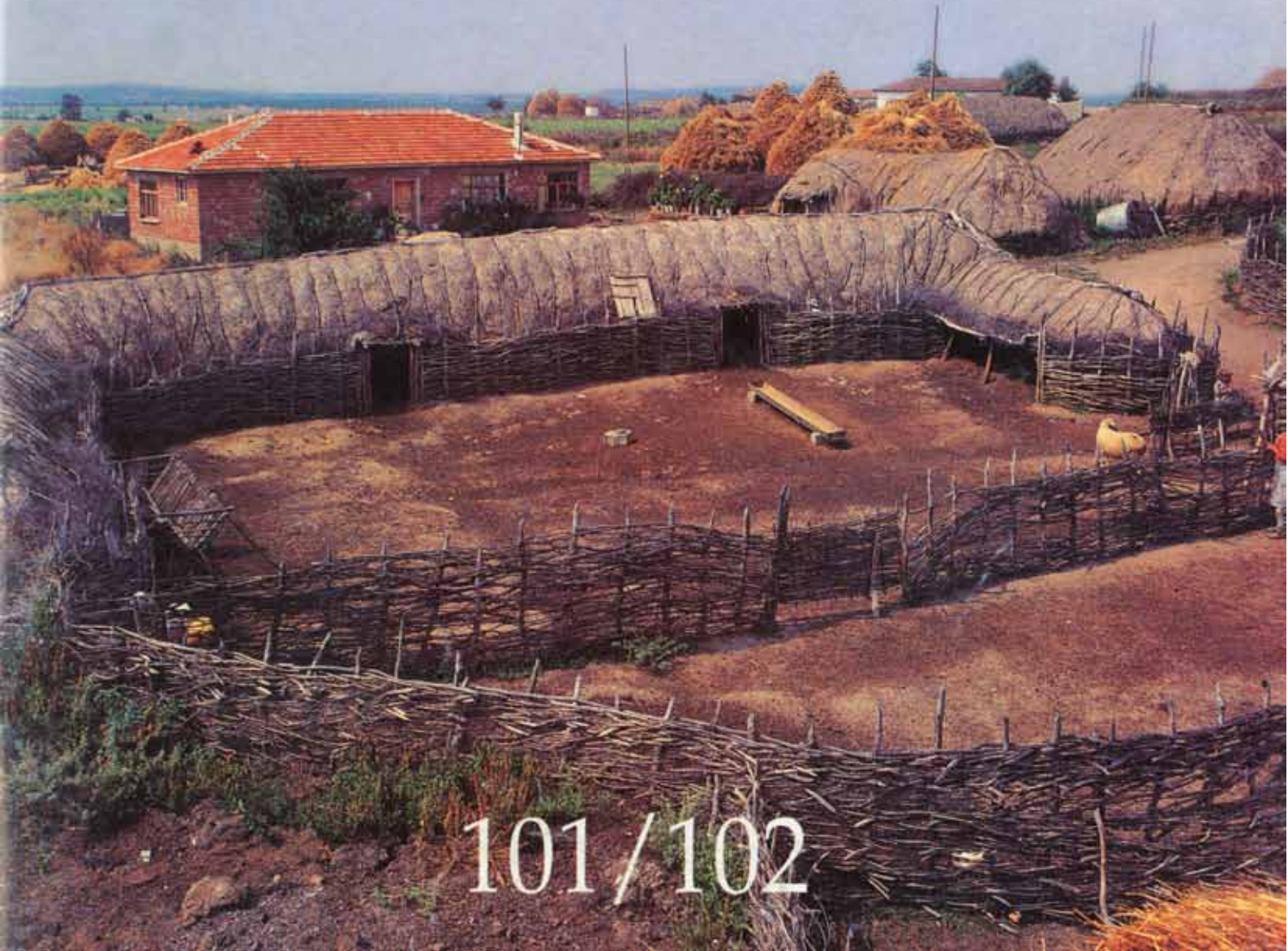

PREHİSTORYA □ ARKEOLOJİ □ ESKİÇAĞ TARİHİ

ARKEOLOJİ VE SANAT

SANAT TARİHİ □ ETNOGRAFYA □ NUMİSMATİK

101 / 102

AHMET TEKÜDAR HAN VE ARGUN HAN'IN HÜLAGU HAN TİPİNDEKİ EL-CEZİRE DARPLI DİRHEMLERİ¹

Haluk PERK – Hüsnü ÖZTÜRK

Hülagu'nun oğlu olan İlhanlı hükümdarlarının üçüncüsü Ahmet Teküdar Han (680–683 H. / 1282–1284 M.) kardeşi Abaka'nın ölümünden sonra tahta çıkmış ve yeğeni Argun tarafından tasfiye edilene kadar kısa süren bir hükümdarlık dönemi olmuştur. Sikkeleri bilindiği üzere nadir olarak sınıflandırılmaktadır.

Hülagu ve Abaka Han'ın el-Cezire darplı dirhemleri daha önce yayınlanmışlardır². Tanıtmaya çalıştığımız sikkelerden birincisi hem Ahmet Teküdar Han'a ait olması, hem de ilk İlhanlı hükümdarı Hülagu Han tipinde olması dolayısıyla şimdiye kadar görülmemiş bir dirhem olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer iki sikke de aynı tipte olup, Argun Han'a aittirler.

Birinci dirhemde arka yüzde üstte “*Kaan el-Azam*” ibaresi yer almaktadır. Hemen altında sultan ismi Uygur alfabesi ile yazılmıştır. Bu özellikleri Yapı ve Kredi Bankası koleksiyonunda 10396 envanter no'su ile bulunan ve daha önce neşredilmiş³ darp yeri belirsiz Ahmet Teküdar Han'a ait dirhemle benzerlikler gösterse de önyüzü oldukça farklıdır. Tanıtığımız 382 H. yılında darp edilmiş olan bu dirhemde de darp yeri okunamamaktadır. Ancak, Argun Han'a ait aşağıdaki dirhemlerle olan benzerlikleri ve birlikte buldukları gözönüne alındığında bu dirhemmin de darp yerinin el-Cezire olduğunu düşünmekteyiz.

HULAGU KHAN TYPE DIRHAMS STRUCK IN AL-JAZIRAH BY AHMAD TEKUDAR KHAN AND ARGHUN KHAN¹

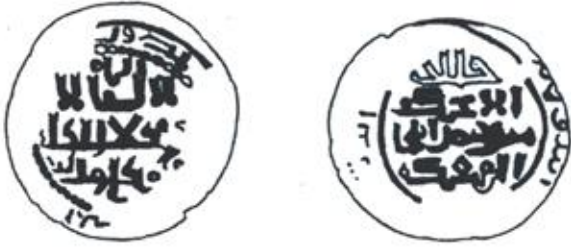
Haluk PERK – Hüsnü ÖZTÜRK

Ahmad Tekudar Khan (r. A.H. 680–683 / A.D. 1282–1284), son of Hulagu Khan and the third ruler of the Ilkhans, ascended to the Ilkhanid throne after the death of his brother, Abaka, and ruled for a brief period until he was deposed by his nephew, Arghun. His coinage is considered rare.

A number of specimens of dirhams minted in al-Jazirah by Hulagu and Abaka Khan have been published to date². Of the three coins introduced in this article, the first represents a new example of a dirham struck in the name of Ahmad Tekudar Khan and cut in the style of coinage issued by the first Ilkhanid ruler Hulagu Khan. The other two silver pieces are of the same type, but were minted in Arghun Khan's name.

The title *Kaan el-Azam* appears in the upper field on the reverse of the first coin. Directly below, the sultan's name, Ahmad, is inscribed in Uighur letters. These features also appear on a previously published specimen of a dirham struck at an unnamed mint by Ahmad Tekudar Khan³. The obverse is quite different from the published sample, however. Even though the mint name is missing on the silver piece introduced here, it can be surmised that the coin was produced in al-Jazirah. It both resembles and was discovered together with dirhams (presented below) struck at that mint during the reign of Arghun Khan.

1. Dirhem, darp yeri kesik, 682 H., 2,51 gr., 26/28 mm. (hprek kol. env. nu.19).

Önyüz

Dairenin içinde: *La ilahe illallah
Vahdehu la şerika leh
Muhammed Resulallah*

Çevresinde: *Kur'an III, 25*

Arkayüz

Dairenin içinde: *Kaan
el-Azam
Ahmet (Uygurca) Ilhan
el-Muazzam*

Çevresinde: *...isneyn ve semanin...*

2. ve 3. dirhemler Argun Han'a (683–690 H. / 1284–1291 M.) olup her ikisi de el-Cezire darphıdırlar. Tarih olarak da sırasıyla 683 ve 684 H. tarihlerinde darp edilmiş olup, Ahmet Tekudar Han'ın parasını takip etmektedirler. Önyüz çevresinde tam olarak okuyamadığımız, ama el-Cezire'de darp edilmiş Hülagu Han paralarında görülen Kur'an ayeti bulunduğu kanısındayız. Arkayüzde hükümdarın ismi Arap alfabesi ile yazılmış olup, Ahmed Tekudar Han'ın tanıttığımız dirheminden bu özellikleri ile farklıdır.

2. Dirhem, el-Cezire, 683 H., 2,56 gr., 27 mm. (hperk kol. env. nu. 20).

1. Dirham, mint name missing, A.H. 682, 2.51 gr., 26–28 mm. (H.P. Collection no. 19).

Obverse

Central Field: *There is no god but God
He is One, there is none like
unto Him / Muhammad is the
Messenger of God*

Margin: *Quran III, 25*

Reverse

Central Field: *The greatest Khan / Ahmad
(Uighur) Ilkhan / the Glorious*

Margin: *... two and eighty ...*

The second and third dirhams were struck in al-Jazirah by Arghun Khan (r. A.H. 683–690 / A.D. 1284–1291) in 683 and 684 respectively-subsequent to the silver piece of Ahmad Tekudar Khan. Although the reverse margins are not entirely readable, they appear to contain the same *Quranic* verse inscribed on coins from al-Jazirah struck during Hulagu Khan's reign. The primary difference between the reverse of these dirhams and the aforementioned specimen attributed to Ahmad Tekudar Khan is that Arghun's name is written in Arabic rather than Uighur Script.

2. Dirham, al-Jazirah, A.H. 683, 2.56 gr., 27 mm. (H.P. Collection no. 20)

Önyüz

Dairenin içinde: *La ilahe illallah
Vahdehu la şerike leh
Muhammed Resulallah*

Çevresinde: *Kur'an III, 25*

Arkayüz

Dairenin içinde: *Kaan
el-Azam
Argun Ilha
el-Muazzam*

Çevresinde: *... (bi'l Ce)zire sene selase ve...*

3. Dirhem, el-Cezire, 684 H., 2,56 gr., 27 mm. (hperk kol. env. nu. 21).

Önyüz

Dairenin içinde: *La ilahe illallah
Vahdehu la şerike leh
Muhammed Resulallah*

Çevresinde: *Kur'an III, 25*

Arkayüz

Dairenin içinde: *Kaan
el-Azam
Argun Ilhan
el-Muazzam*

Çevresinde: *...duribe bi'l Cezire sene
erba'a...*

DIPNOTLAR

1. Paraların tasnifinde bize yardımları olan Sn. Tuncer Şengün'e teşekkürü borç biliriz. Paraların diyalari Arkeolog Turhan Birgili tarafından çekilmiş, çizimler ise Hüsnü Öztürk tarafından yapılmıştır. Paralar İst. Arkeoloji Müzeleri'ne kayıtlı koleksiyoner Haluk Perk'e aittir.
2. Hülagu Han için; İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslami Sikkeler Katalogu, Cilt II, İbrahim Artuk-Cevriye Artuk, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1974, sayfa 767, No. 220. Abaka Han için; Ak Akçe, Moğol ve İlhanlı Sikkeleri, Tuncay Aykut, sayfa 53, Abaka Han, tip a.
3. Ak Akçe, Moğol ve İlhanlı Sikkeleri, Tuncay Aykut, sayfa 60, Ahmed Teküdar Han, tip d. Aynı para için ayrıca, Türk Nümismatik Derneği, Bülten No: 2, Sayfa 8'e bakılabilir.

Obverse

Central Field: *There is no god but God
He is One, there is none
like unto Him / Muhammad
is the Messenger of God*
Margin: *Quran III, 25*

Reverse

Central Field: *The greatest Khan
Arghun Ilkhan
the Glorious*
Margin: *... (in Ja)zirah, year 3 and...*

3. Dirham, al-Jazirah, A.H. 684, 2.56 gr., 27 mm. (H.P. Collection no. 21)

Obverse

Central Field: *There is no god but God
He is One, there is none
like unto Him / Muhammad
is the Messenger of God*
Margin: *Quran III, 25*

Reverse

Central Field: *The greatest Khan / Arghun
Ilkhan / the Glorious*
Margin: *... struck in al-Jazirah, year 4...*

ENDNOTES

1. We are indebted to Mr. Tuncer Şengün for his assistance in attributing the dirhams presented in this article. Archaeologist Turhan Birgili took the photographs, and Hüsnü Öztürk made the drawings. The coins, registered with the İstanbul Archaeological Museum, are from Haluk Perk's private collection.
2. İbrahim and Cevriye Artuk, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslami Sikkeler Katalogu*, vol. 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1974, p. 767 (no. 2203); Tuncay Aykut, *Ak Akçe: Moğol ve İlhanlı Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1992, p. 53 (Abaka Khan Type A).
3. *Ak Akçe*, p. 60 (Ahmad Teküdar Khan Type D). Another reference to the same coin can be found on page eight of the Turkish Numismatic Society's Bulletin no. 2.